

Az erdei vasúton történő szállítás gazdaságtalansága az alábbi okokra vezethető vissza:

- a) Igen alacsony mértékű az erdei vasútüzemek kapacitás kihasználása.
- b) Magasak az erdei vasútüzemek állandó jellegű költségei (elsősorban a fenn tartási költségek), de a változó költségek egy része is állandó, a termelés-től független költségnek tekinthető (pl. munkabér, értékcsökkenési leírás stb.).
- c) A szállítási feladatokhoz viszonyítva igen magas a vonóerő- és a kocsipark-állomány.

Mindhárom erdőgazdaságban szükség van olyan intézkedések megtételére, amelyek lehetővé teszik az 1 tkm-re jutó költségek jelentős csökkentését, mivel egy erdőgazdaság sem engedheti meg magának, hogy vasútüzeme a többi ágazat által hozott eredményeket lerontsa.

Мартон Т.—Лосонци А.: ИЗУЧЕНИЕ ЭКОНОМИЧНОСТИ ЛЕСНЫХ ЖЕЛЕЗНЫХ ДОРОГ НА ТЕРРИТОРИИ ЛЕСОХОЗЯЙСТВЕННОГО И ДЕРЕВООБРАБАТЫВАЮЩЕГО ОБЪЕДИНЕНИЯ ВОСТОЧНОЙ ВЕНГРИИ

Изучая три лесные железные дороги было установлено, что стоимость 1 тонно-километра в зачительной мере превышает подобные данные транспорта грузовой машиной. Изученные предприятия экономически невыгодные и причиной является низкий уровень эксплуатации, размер стоимости постоянного значения высокий, относительно высокая тяговая сила парка вагонов. Всем трём предприятиям необходимо принять меры по ликвидации вышеуказанных причин.

Marlon, T.—Losonci, A.: INVESTIGATIONS ON THE ECONOMY OF FOREST RAILWAYS OF THE UNION OF STATE FOREST ENTERPRISES IN EAST HUNGARY

Having analysed the operation of three forest railways, it was found that total cost of the railway transport per ton-km was much higher than that of lorries. The examined railways are uneconomic, and the main reasons for their being so are the followings the low rate of utilization of their capacity, the high rate of fixed costs, the oversized fixed assets in engines and railway cars. There is a need with all the three railways for measures to be taken to eliminate the above-mentioned problems.

Viharkár néhány tanulsággal

SIMON JÓZSEF

Az 1967. év májusában hatalmas erejű vihar pusztított rövid időn keresztül Rábatótfalu, Szentgotthárd községek határában — részben érintve Szakonyfalu és Máriaújfalu községeket is. A vihar Ny-i, ÉNy-i irányból jött és a fenti községek határában fekvő erdőkben több ezer m³ fát döntött ki, illetve tört derékban, koronában. A károkozást fokozta, hogy ezek az erdők 1962/63 telén már egy súlyos hótörést végigszenvedtek, tehát helyenként komoly megbontási hézagok, lécek voltak, amelyekbe a szél szinte belekapaszkodva, végezhetette pusztító munkáját.

A vihar — a szélirányból eredően — elsősorban Ny-i, ÉNy-i kitettségű erdő-állományokban tett nagy kárt. Mint érdekesség megemlíthető, hogy a károsított állományok közvetlen szomszédságában, illetve a vihar útjában is található olyan állomány, amely szinte semmi kárt nem szenvedett, míg más részletekben szinte 50%-os volt a széldöntés. A vihar 10 évestől 100 éves állományokat érintett — természetesen nem egyforma kárt okozva. A 20 év alatti állományokban a károsítás elenyésző, a 20—40 év közöttiekben már számottevő, 40 éven felül igen erős. Az érintett állományok zömmel elegyetlen erdei- és lucfenyvesek voltak, de ahol lombelegy volt, ott is súlyos volt a kár.

A szakkönyvek általában megegyeznek abban, hogy a viharkár elleni védekezést elősegíti a sűrű erdőszegély, a többszintűség, és az elegyesség. Ez síkvidéken így is van, de domb- és hegyvidéken az erdőszegély hatása nem szá-

mottevő, mert ott a szél az oldalakba, illetve a gerincbe vág bele erősen, különösen ha az állományokban üres foltok is vannak, amelyek szinte kaput nyitnak a szélnek. A többszintűség, illetve elegyesség valóban segíthet a helyzeten — a kiemelkedő egyedek biztos pusztulásával viszont számolni kell, s mivel ezek rendszerint a legértékesebb törzsek — a kár így is nagy. Ez történt a jelen esetben is. A kiemelkedő törzsektől megfosztott, hótörés által megritkított állományok teljesen szabad prédájává váltak a viharoknak, így következett be a több ezer m³-es kár.

A kár megtörtént — azon már segíteni nem lehet — a szakember kötelessége viszont, hogy ne csak a jóból, de a rosszból is okuljon és tanuljon. Vajon milyen tanulságot nyerhetünk e viharkárból? Elsősorban azt a közismert tényt erősíti meg, hogy a nevelővágásokkal megkésni nem szabad, mert ennek következménye a felnyurgulás és a csekély, összeszűkült korona. Az ilyen egyedek a gyenge ellenállóképesség mellett jóval alacsonyabb növedéket, illetve fatömeget is produkálnak. Az ilyen, sűrűn tartott állomány ha egyszer gyérítésre kerül természetesen erős gyérítést kap, amely után egy vihar, vagy hókárosítás az állomány teljes pusztulását okozhatja. Nem árt, ha néha eszünkbe idézzük elődeink tapasztalatát: „korán, gyakran, mérsékelten”.

A második tanulság az, hogy ezen a vidéken nem kell félni, sem dédelgetni az erdei- és a lucfenyőt. A közölt képek szemléltetően mutatják az itteni fenyőállományok kiváló növekedését, valamint a hó- és vihar pusztítását az alacsony záródáson keresztül, de mutatják a már mindenütt jelenlevő természetes újulatot is. (1., 2., 3., 4. kép.) Pedig ez az újulat az embertől semmi segítséget sem kapott — azonkívül, hogy a letört egyedeket eltávolította. Maga a termelés és a közelítés mindennek volt mondható, csak kíméletesnek nem. Hisz a több, különböző tulajdonos akkor vágta és szállította a fáját, amikor éppen az ideje, vagy az útviszonyok engedték. Az újulat a kényszerű megbontás következtében mindenütt megjelent és 20—30 cm-től kezdve eléri már a 3 m-t is. Az idősebb újulat a hó-, a fiatalabb a viharkár eredménye.

Ha végigtekintünk ezeken az állományokon, a legtöbb helyen jól elkülöníthető három szintet tudunk megkülönböztetni, s ezek kora 2-től 100 évig terjed. Tehát előttünk áll a száraló erdő, amely nem az ember, hanem a természet mun-



1. ábra: Kiváló növekedésű lucfenyő fiatalos Máriafalu határában

kájának eredménye. Legfőbb tanulsága a károsításnak az, hogy ezen a vidéken az erdőállapotot semmiféle természeti csapás nem tudja megsemmisíteni, esetleg csak növedékkiesést okozhat, de a folyamatosságát nem szakíthatja meg. Ha így van, érdemes röviden foglalkozni e terület talajtani és éghajlati tényezőivel is, amelyek a fenyők ilyen életképességét biztosítják és indokolják.

Ez a terület a 39. Őrség erdőgazdasági táj 39. b Felső-Őrség tájrészletébe tartozik. Talajtípusa főleg a pszeudoglejes barna erdőtalaj. Termőréteg vastagsága 40 cm-től 1,5 m-ig terjed. Csapadék (40 éves átlagban) 834 mm, amelynek 64 százaléka a tenyészidő alatt hullik le. Az évi átlagos hőmérséklet 9,8 °C. E pár számadat is bizonyítja, hogy ilyen körülmények között a fenyő őshonos és optimumban él. Az erdőfenyő erdőtípusai közül főleg *Calluna vulgaris*- és a *Luzula albida*-, valamint a *Brachypodium sylvaticum*-típus a legelterjedtebb. A lucfenyő gyakoribb erdőtípusai pedig a *Luzula albida*, *Carex pilosa*, és az *Oxalis acetosella*. Mivel e növények általában nem alkotnak összefüggő növénytakarót — amely a mag földbejutását megakadályozná — a bőséges csapadék és a magas páratartalom a csírázási feltételeket biztosítja, s így a természetes felújulás mindig sikeres.

Az ilyen termőhelyi viszonyok az újulat megmaradását és erőteljes növekedését is biztosítják. A kiváló növekedésű, életerős fiatalosokban a biotikus károsítóktól sem kell tartani — példa erre, hogy a hőtörés utáni szű-veszély számottevően sehol sem tudott fellépni. Az elmondottakból következik, hogy a bőséges újulat nemcsak az erdőben jelenik meg, hanem az erdő szegélyén is, az erdőtől néha még 100 m-nél nagyobb távolságon is.

Ez könnyen lehetséges azért is, mert a területek egyrésze mezőgazdaságilag intenzíven nincsen hasznosítva. Ennek oka részben domborzati, részben talajtani, részben a sajátos jelenkori társadalmi viszonyok. A 10—30%-os lejtős területen nagyüzemi módszerrel egyáltalán nem, kisüzemivel is nehéz a talajelőkészítés, a vetés, és a növényápolás. A kötött agyagtalajok, amelyek legtöbbször már erodálódtak és leromlottak — a vízzáró réteg közelsége miatt a fennsíkok is sokszor vízenyősek — nagyon kis terméshozamot tudnak biztosítani művelőjüknek. Végül pedig az itt is jelentkező „el a faluról mozgalom”, amely ezekben a rossz mezőgazdasági lehetőségekkel rendelkező falvakban érthető is. Mindezek azt okozzák, hogy egyre több e községek határában a parlag terület. Ezek ma jobb esetben holdanként pár mázsa szénát teremnek, ami a tulajdonosnak is, a népgazdaságnak is vajmi kevés hasznot hoz.

Nem járunk messze a valóságtól, ha ezen községek mezőgazdasági területének $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ részét ilyen parlagnak vesszük. Az ideszámítható községek területe 76 000 ha. Ebből erdő 28 000 ha, mezőgazdasági terület 48 000 ha, amiből, ha elfogadjuk a fenti becslési adatot, 15 000—20 000 ha erdősíthető, illetve erdősítendő lenne. Kiegészítve a fenti adatokat egy kis gazdasági számítással, a hektáronkénti szénatermést átlag 10 q-nak véve, a 100 Ft-tal, 1000 Ft a termék értéke. Ha erdőfenyővel erdősíténénk, annak fatömege 10 éves korban 23 m³—4,3 m³ folyónövedékkel, 20 éves korban 90 m³—10 m³ folyónövedékkel, 30 éves korban 200 m³—12 m³ folyónövedékkel (az adatok a jelenlegi, a területen folyó erdőrendezés ténytámaira épülnek), s így máris előttünk áll, hogy ezen területen az erdősítés az egyetlen intenzív hasznosítás mellett egyben a leggazdaságosabb is. Hisz már 10 éves korban meghaladja a hektáronkénti fatömeg a jelenlegi mezőgazdasági termény értékét, ez az érték ugyanis évről évre csökken, miután a talajerő utánpótlásról nem történik gondoskodás a fent elmondottakból ítélve.



2. ábra: A nagyobb hótörte foltok felújulva

Bizonyítja e fejtegetés helytállóságát az a tény, hogy a mezőgazdasági szakemberek már évekkel ezelőtt is látták, hogy a hagyományos növénytermesztéssel e tájon számottevő eredményt elérni nem lehet. Ezért is próbálkoztak előbb málnával, majd ennek sikertelensége után fűzzel, de sajnos több példából máris látható — így Rábatótfalu határában kötött, viszonylag száraz fennsíkon —,



3. kép. A kiritkult állomány már felújult



4. kép. A viharok utáni újulat is biztató

hogy szintén nem hozza meg a várt eredményt. Dr. Keresztesi Béla által szerkesztett „A fenyők termesztése” című szakkönyv a távlati fenyvesítési programot, amely 72 000 ha, dr. Solymos és dr. Szőnyi javaslatai alapján 100 000 haban adja meg. Látható az elmondottakból, hogy ez a szám is növelhető volna mintegy 15 000—20 000 ha-ral fenyvesítésre kiválóan alkalmas őrségi területen.

Felmerülhet a kérdés, hogyan lehetne ezeken a területeken erdősíteni, hiszen részben magán, részben tsz tulajdonban, részben állami gazdasági kezelésben vannak. A területbiztosításnak megvan a reális lehetősége — csak sürgősen és intézményesen cselekedni kellene. Az egyéni birtokos gazdák minimális megváltási árért szívesen lemondanának a számukra amúgysem hasznosítható földről, melynek még az adója is terheli őket. Ezt bizonyítja a jelenleg is sűrűn előforduló ingyenes földfelajánlás, amely azért hátrányos, mert az így felajánlott földek szétszórtan fekszenek, tehát az erdőgazdaság nem tudja összefüggően, nagy táblában erdősíteni azokat. Megoldás tehát egy jól előkészített tagosítás lehetne az ilyen községekben. A tsz-községekben még ilyen probléma sem áll fent, ott csak központilag kellene elrendelni a gyengébb minőségű földek erdősítését. Ugyanez vonatkozik az állami gazdaságok kezelésében levő hasonló területekre is.

Nem valószínű — ismerve a külkereskedelemben a faimport által elfoglalt „előkelő helyet” —, hogy egyetlen szerv is — felsőt, középsőt és alsót is beleértve — helyes tájékoztatás után ellenezné a fenyvesítési programot és annak kiterjesztését. Igaz, hogy ez a javaslat — ha egyáltalán megvalósítható — nem oldaná meg a fahiányunkat, mert hiszen ahhoz meg kellene csaknem kétszerezni a jelenlegi erdőterületünket, de sok ezer m³ fenyőt jelentene, amelyből jelenleg és a jövőben is nagy hiány mutatkozik.

A fenyvesítési program végrehajtása során — erre már utalt dr. Keresztesi is — a környéken épülhetne a már meglevő, illetve létesítendő fenyőbázison alapuló cellulózzgyár. Így végre megszűnne az a külterjes gazdálkodás, mely szerint fában szegény ország létünkre Ausztriába és más államokba exportálunk viszonylag olcsón fenyőt és tőlük nyilvánvalóan drágán, papírt importálunk. Ez nemcsak a marxi, de a kapitalista közgazdaságtan szerint is hátrányos üzlet.

Talán túlzásnak tűnhetik ilyen gondolatsor végigvezetése egy viharkárból kiindulva, de az erdei- és lucfenyőnek naponta látott térhódítása, az erdősítésre váró üres parlagterületek, a fenyőfával megrakott, Ausztria felé futó tehergépkocsik önkéntelenül felvetik e gondolatokat sokunk fejében. Ha valahol hazánkban, akkor az Őrségben igazán elmondhatjuk, hogy a fenyőgazdálkodásnak nemcsak az eddigi eredményei, de a további lehetőségei is megérik a ráfordított munkát és meghozzák a munka gyümölcsét is.

Шимон Я.: БУРЕЛОМ С НЕКОТОРЫМИ ВЫВОДАМИ

Весной прошлого года в западной части страны была необыкновенная буря. Лесные насаждения раньше страдали от снеголома и вследствие этого в насаждениях сосны обыкновенной и еловых образовались окна. Оценка бурелома вновь обратила внимание на то, что с рубками ухода за насаждениями нельзя опаздывать. Второй вывод такой, что не нужно в этой части страны сбергать сосну обыкновенную и ель, потому что в окнах скоро появляется возобновление. Естественно распространяется сосновое возобновление и на оставленные сельским хозяйством территории, показывая этим то, что путь использования их — исключительно выращивание сосны. Необходимо принять меры к облесению этих территорий.

Simon, J.: SOME LESSONS ON A WINDTHROW

In the spring of last year a terrible storm caused damages in West Hungary. In that part of the country forest stands were seriously damaged by snow some years before, which left many gaps back in pine and spruce stands. Evaluation of the windthrow called the attention again to the thinnings to be carried out in due time. A second lesson was, that there is no need for petting and being anxious for Norway spruce in this region. Damaged gaps will soon be filled in with regrowth. Coniferous regrowth is spreading also on agricultural areas, showing that growing of coniferous crops is almost the only possibility for the utilization of these areas. Measures are to be taken to permit the afforestation of these areas.